

РОЗБУДОВА ДЕРЖАВИ (1917-1921)

Банкнота номіналом 1000 карбованців - лицева сторона

Банкнота номіналом 1000 карбованців - зворотня сторона

Булава - символ гетьманської влади

Ріг обильності - символ багатства і достатку

Булава і пірнач - символи гетьманської влади

Ще одна мистецько вишукана та символічно особлива банкнота номіналом 1000 карбованців, проєктована мистцем Григорієм Золотовим, була випущена урядом Гетьмана Данила Скоропадського в останні дні гетьманського управління. Цією банкнотою користувався також наступний уряд - уряд Директорії.

Центральна Рада, невдовзі після перебрання державної влади, видала розпорядження Міністерству фінансів зорганізувати графічно-мистецький відділ, завданням якого було б проєктування та виготовлення зразків грошових банкнот, поштових марок, державних гербів та печаток, державних паперів тощо. Понад 20 мистців працювали у цьому відділі. Проголошувались конкурси на окремі проєкти. Прислані зразки відповідна комісія або приймала, або відкидала. Ця група графічних мистців невтомно працювала протягом існування усіх трьох урядів. За короткий, трирічний період, із сотні надісланих проєктів комісія прийняла 23 взірці для грошових знаків. Швидкість, з якою мистці мусіли працювати, щоб видрукувати потрібні банкноти і при тому не дозволити знизити мистецьку та технічну якість цих виробів, була гідна подиву. Взаємодія мистців, співпраця та відданість справі були винятковими у ці зворушливі, але тривожні дні.

Наочний зміст дизайну банкноти 1000 карбованців, замовленої Гетьманом Скоропадським, відображає славетні роки Гетьманської Держави 17-го і 18-го століть, використавши чіткі символи та культурні стилі цієї доби. Посередині лицевої сторони банкноти маємо великий складно оздоблений медальйон, виповнений відповідними інформативними написами. Верх медальйона завершений клейнодами гетьманської влади - булавою і пірначем. Обабіч медальйону -- дві еліпси, виповнені написами, слухними для грошей. У правій еліпсі на тлі напису зображений козак з рушницею. На зворотній стороні банкноти, у центрі, маємо пишню оздоблений медальйон, обабіч якого є дві дівочі постаті у розкішному одязі барокового стилю. З правої сторони дівоча постать тримає в руці булаву - символ гетьманської влади, а з лівої сторони в руках дівочої постаті - ріг обильності - символ багатства і достатку.

В Україні бароковий стиль, особливо в архітектурі, був одним із найкращих мистецьких досягнень доби Гетьманської Держави. Цей стиль часто називаємо козацьким барокко. Гетьман Іван Мазепа (1639-1709) був одним із найбільш щедрих меценатів, який фінансував реставрацію та

будову церков та монастирів у стилі козацького барокко. Історичні пам'ятки цього стилю народ пов'язував зі славним героїчним минулим Гетьманської Держави, роками волі та незалежності. Царський, а пізніше советський уряди нищили ці пам'ятки або додавали невідповідні елементи російської архітектури, спотворюючи мистецькі шедеври козацького барокко.

Мистець грошового знаку, описаного вище, і особливо мистець тих банкнот, які проєктував Георгій Нарбут, послуговувалися багатозначними історичними символами та зображеннями, щоб збудити у народі пам'ять про славне минуле і в такий спосіб викликати у них гордість, самовпевненість, потужність, рішучість. Хоча ми знаємо імена мистців, відповідальних за проєкти грошей, тільки дві банкноти мають підписи авторів. Про них я писала в попередній статті. Пригадую, що це банкнот 2 гривень, автором якого був Василь Кричевський. Він підписав свою працю ініціалами В.К. в долішніх кутках на лицевій стороні. Банкнот 100 гривень, мистець Георгій Нарбут підписав ініціалами Г.Н. на лицевій стороні нижче вінка.

Яке враження зробила на українське населення поява власних українських грошей? Очевидець тих часів, Михайло Обідний (пом. 1938 р.), у своїх споминах пише так: Поява українських грошових знаків у відродженій Українській Державі викликала незвичайне захоплення серед населення. свої, наші українські гроші переділялося на уста мільйонів мас оп'янілого від щастя народу на вулицях Києва й поза ним широко по Україні. Плакали з радості, молилися, цілували свої гроші. Там, де величні й чарівні слова універсалів викликували ще непевність і тривогу, нові гроші з образками не царів і царських відзнак, а селян і пшениці, додавали певности й віри у тривкість новго життя.

Творці грошових знаків для новоствореної незалежної України (1917-1921) чітко розуміли важливість їхнього наочного змісту і унікальності нагоди представлення цінності, культури, історії, традицій та досягнень народу. Вони вклали зображення та символи промовисті для українського народу і в той самий час цим представляли ідентичність України світові.

Любов Волинець